

Kerdoel 37

De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.

Toelichting en verantwoording

In dit kerndoel gaat het om de mens en zijn medemensen en het zich gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen. Hierbij hoort ook wat kinderen belangrijk vinden aan familie en vriendschappen en wordt het gedrag in ruzies en pesten behandeld.

In de lagere groepen zal dit vooral betrokken worden op vriendjes in de klas en in de buurt. Kinderen vertellen hierbij over hun eigen buurt, hun eigen of andere leefgemeenschap.

In de hogere groepen worden deze onderwerpen ook in verband gebracht met de samenleving, en komt men op onderwerpen als waarden en normen, discriminatie en tolerantie, culturele verschillen en andere groepen in de samenleving.

Inhoud

☞ groep 1 en 2	☞ groep 3 en 4	☞ groep 5 en 6	☞ groep 7 en 8
SAMENLEVEN, WAARDEN EN NORMEN			
<ul style="list-style-type: none"> • gezin en gezinsleven • soorten gezinnen • vriendschap: kenmerken en uitingen • bij een groepje horen • taken op school • taken thuis 	<p>als groep 1/2 +</p> <ul style="list-style-type: none"> • familie • ruzie: <ul style="list-style-type: none"> - voorkomen - oorzaken - oplossen • taakverdeling in het gezin • aantal personen dat in een gezin werkt • loon naar werken • geld nodig voor ... 	<ul style="list-style-type: none"> • bevolkingssamenstelling van de eigen buurt op basis van gezinssamenstelling, leeftijd, religie, etnische groepen, beroepen • pesten in groepsverband • discriminatie • gezelligheid en de behoefte aan saamhorigheid • betaald en onbetaald werk • respect • verenigingsleven 	<ul style="list-style-type: none"> • etnische groepen in de samenleving • integratie en behoud van identiteit • vooroordelen, stereotypen en tolerantie • emancipatie • vrijheid van meningsuiting • gelijkwaardigheid van seksen • waarden en normen • beroepen en sekse • kans op werk, werkloosheid, uitkeringen en sociale voorzieningen

Groep 1 en 2 - Activiteiten

Wat doen de kinderen?

- De kinderen vertellen met eigen woorden wanneer een gezin een gezin is.
- Ze vertellen over soorten gezinnen, grote en kleine gezinnen, maar ook over één-ouder gezinnen.
- De kinderen vertellen over vriendjes:
  - Wat doe je met vriendjes?
  - Hoe weet je wanneer iemand een vriendje/vriendinnetje is?
  - Wat doe je samen op/na school?
- Ze maken tekeningen over vriendschap en/of het gezin.
- Ze leren een liedje over vriendschap.
- Ze nemen hun vriendenboekje of poëziealbum mee.
  - Wie staat er in?
  - Hoe komt dat?
- De kinderen praten over buiten een groepje vallen, ruzie maken, goedmaken, vriendjes maken.
  - Hoe doe je dat?
  - Wat zeg je dan?
- Ze bekijken plaatjes over vriendschap en ze verwoorden wat er gebeurd zou kunnen zijn, bijvoorbeeld kinderen die:
  - handen schudden;
  - vechten;
  - huilen;
  - troosten;
  - samen spelen.
- De kinderen voeren op school samen taken uit, zoals: planten verzorgen, opruimen.
- Ze praten over taken thuis:
  - Wie doet wat (de boodschappen, de tuin)?
  - Wie helpt waarmee?
  - Moet het?
  - Wat is leuk en wat niet?

Wat doet de leraar?

- De leraar brengt verschillende situaties die te maken hebben met gezinsleven en vriendschap naar voren in een verhaal. Aan de hand van het verhaal wordt een kringgesprek gehouden.
- Zij laat verschillende plaatjes zien over vriendschap. De kinderen moeten vertellen wat er gebeurd is.
- Zij bedenkt rollenspelen waarin werkzaamheden thuis en de werkzaamheden van beroepen worden uitgebeeld.

- De kinderen spelen een rollenspel:
  - winkeltje met klant, verkoper, caissière, leverancier, baas.
- Ze spelen in een hoek:
  - winkeltje;
  - postkantoor;
  - politiebureau.

Groep 1 en 2 - Doorkijkje

Taken raden

Juf speelt een raadspel met de kinderen. Zij heeft allerlei voorwerpen verzameld die bij een bepaalde klassentaak behoren (of juist bij meerdere taken). Onder een doek in een kist liggen onder andere de volgende voorwerpen: een stoffer, borstel voor het bord, puntenslijper, krijt, gedroogd voedsel van dieren en een bloempotje met een plastic bloem.

De kinderen zitten in de kring en pakken om de beurt een voorwerp uit de kist. Dan vertellen ze bij welke taken de voorwerpen horen.

De juf vraagt daarna of ze thuis ook taken hebben. Welke zijn dat? En vind je dat leuk?

Groep 3 en 4 - Activiteiten

Wat doen de kinderen?

- De kinderen vertellen over vrienden buiten de school. Hoe word je vrienden? Waar heb je elkaar ontmoet (tijdens vakantie, op een sportclub, op bezoek bij iemand)?
- Ze praten over: Wat doe je als je ruzie hebt? Hoe los je dat op? Wat zeg je als je ruzie maakt of het oplost?
- Ze inventariseren wie er tot een familie behoren (opa's en oma's, ooms en tantes, neven en nichten).
- Ze denken na over wanneer iemand een oom of een tante is. En wanneer een neef of een nicht.
- Ze vertellen over familie. Wat doe je met je familie samen? Doe je meer als je dicht bij elkaar woont? (Spelen met kinderen in de familie, op bezoek bij ... .)
- De kinderen schrijven op wat iedereen doet in het gezin en praten over de taakverdeling.
- Ze maken een lijst van het werk dat zijzelf op 1 dag doen (zowel thuis, als op school).
- De kinderen denken na over de voor- en nadelen van verschillende beroepen. Ze bespreken wat je voor een beroep moet leren.

Wat doet de leraar?

- De leraar leidt een gesprek over 'een familie'.
- Zij laat kinderen vertellen over de taakverdeling in het gezin.
- Zij maakt een taalhoek met boeken over verschillende beroepen.
- Zij inventariseert in een kringgesprek na een weekend de verschillende familiebezoeken.
  - Wie is bij wie geweest?
  - Was het gezellig of verveelde je je?

Groep 3 en 4 - Doorkijkje

Oma is jarig

Juffrouw Margriet organiseert een 'familie' rollenspel. Ze wijst kinderen aan die oma, opa, kleinkinderen, ooms en tante spelen. Alle kinderen komen op de verjaardag van oma, die tachtig is geworden. De familieleden hebben elkaar lang niet meer gezien of gesproken. Ze kletsen bij over de familie, over baby's, bruiloften, nichtjes en neefjes, vakanties en uitstapjes, etc.

Voordat de kinderen beginnen met hun spel mogen ze zich verkleden met kleren uit de verkleedhoek en extra kleding en attributen die de juf heeft meegebracht.

Dan begint het verjaardagsfeest. De kinderen vertellen, vragen en luisteren naar elkaar.

Groep 5 en 6 - Activiteiten

Wat doen de kinderen?

- De kinderen maken een buurtinventarisatie in een wandcollage/grafiek. Ze gaan na hoeveel mannen, vrouwen en kinderen er wonen, wat hun leeftijden zijn en in welke plaats ze geboren zijn.
- De kinderen bespreken in een klassengesprek door hen ervaren ongewenst gedrag c.q. pesten.
- Ze vormen zich een mening over discriminatie.
- Ze bedenken samen vragen, gebeurtenissen en situaties die te maken hebben met respect.
- De kinderen stellen gezamenlijk klassenregels/gedragsregels voor de groep op.
- Ze ontwerpen affiches waarop de klassenregels zijn verwerkt.
- De kinderen denken na over het kenmerkende van een vereniging (speeltuin-, voetbal-, zang-, carnavalsvereniging).
- Ze geven in dit verband een omschrijving van het begrip *verenigingsleven*. (Wat is het verschil met gezinsleven?).
- De kinderen discussiëren/spreken in een kringgesprek waarom sommige werkzaamheden betaald worden of onbetaald zijn.

Wat doet de leraar?

- De leraar verzorgt een goede instructie voor het buurtonderzoek en het maken van een wandcollage/grafiek.
- Zij zorgt voor materialen om een wandcollage/grafiek te kunnen maken.
- De leraar geeft leiding aan het klassengesprek over pesten en discriminatie.
- Zij daagt de kinderen uit om situaties te bedenken waarin respectvol gedrag vereist wordt.
- De leraar zet aan tot nadenken over vragen over een vereniging:
  - Geef voorbeelden van een vereniging?
  - Wat is een vereniging?
  - Wie is er lid van een vereniging en waarom?
- Zij laat kinderen een verhaal afmaken. Het verhaal gaat over een voetbal/hockey/basketbal/tennis vereniging die aan geld moet zien te komen voor het onderhoud van de velden.
- De leraar geeft leiding aan een gesprek over gedragsregels.
- Zij zorgt voor het materiaal waarmee affiches gemaakt kunnen worden.

Groep 5 en 6 - Doorkijkje

Over 'respect' in de krant en op tv

Meester Hans geeft een korte inleiding over 'respect'. Hij vertelt dat veel conflicten in de wereld, in de stad en op straat zijn terug te voeren op gebrek aan wederzijds respect, of op een verschil in interpretatie van wat 'respect' betekent.

Hans laat de kinderen thuis een bericht uit de krant knippen dat met respect te maken heeft. Een bericht van tv mag ook, maar dat moeten de kinderen in een paar regels weergeven.

De verschillende berichten worden in groepjes uitgewisseld en besproken. Elk groepje kiest een bericht om voor de klas na te spelen. Van alle berichten maken de kinderen ten slotte een muurkrant.

Groep 7 en 8 - Activiteiten

Wat doen de kinderen?

- De kinderen maken een thematische herkomstkaart van klasgenoten.
- Ze bezoeken een asielzoekerscentrum/school (AZC).
- Ze stellen interviewvragen op voor kinderen en leraren van een AZC-school.
- Ze maken een verslag/reportage van het bezoek (schoolkrant)

- De kinderen stellen een agenda op van belangrijke evenementen uit verschillende culturen (feesten, etc.).
- Ze maken een 'feest/cultuur' kalender.
- Ze organiseren een 'als je verder kijkt' quiz.

- De kinderen bespreken hun toekomstperspectieven, met de mogelijkheden die de samenleving hen biedt:
  - tolerantie;
  - emancipatie;
  - vrijheid van meningsuiting;
  - waarden en normen;
  - gelijkwaardigheid van seksen.
- Ze schetsen hun toekomst in een tekst t.b.v. een klassenschrift/boek/collage.

- De kinderen discussiëren/spreken in een kringgesprek over het belang van vrijwilligerswerk.
- Ze discussiëren/spreken over werken, werkloos zijn en het recht op 'een uitkering'.

Wat doet de leraar?

- De leraar zorgt voor een wereldkaart.
- Zij maakt afspraken met een AZC-school.
- Zij bereidt het bezoek voor met de kinderen (wat wil je weten?) en bespreekt de plannen voor de verslaggeving (voor wie?).

- De leraar leidt het klassengesprek over toekomstdromen/perspectieven.
- Zij zorgt voor de eindredactie/samenstelling van een klassenboek/schrift/collage.

- De leraar discussieert/spreekt over het belang van vrijwilligerswerk.
- Zij discussieert/spreekt over het hebben van werk, werkloos zijn en het recht op 'een uitkering'.

Groep 7 en 8 - Doorkijkje

De bus

Meester Willem vertelt de kinderen in de groep de volgende gebeurtenis.

Rachit, Jan, Eva, Aicha, Aziz en Jeroen nemen vijf dagen in de week de bus om naar school te gaan. Van hun ouders hebben ze geleerd dat ze beleefd moeten zijn tegen andere mensen.

Van de week gebeurde er iets naars, toen kwam er een oudere dame de bus in, maar leerlingen uit het voortgezet onderwijs boden de oudere mevrouw geen zitplaats aan. De kinderen werden toen zo boos dat ze de grote kinderen daarop aanspraken. Deze waren stomverbaasd dat de ukkies tegen hen uitvielen, maar beschaamd stonden ze hun zitplaatsen af aan de oudere dame en aan andere dames.

De kinderen waren trots over het behaalde resultaat, maar ze realiseerden zich ook dat de grote kinderen vergeten waren dat er omgangsregels tussen mensen bestaan.

De groep mag reageren op het verhaal. Wat vind je van het gebeurde? Hoe vind je de reactie van de kinderen? Zou jij dat ook gedaan hebben? Waarom wel of niet?